

Nr 229.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående beredande av rätt till s. k. rekreationsresor för viss personal vid försvarsväsendet med tjänstgöringsort i Boden; given Stockholms slott den 16 mars 1932.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Rundqvist.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 16 mars 1932.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Efter gemensam beredning med chefen för kommunikationsdepartementet anför chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Rundqvist:

I sitt den 15 mars 1923 avgivna betänkande och förslag rörande revision av Sveriges försvarsväsende anförde försvarsrevisionen (del. I, sid. 594) i samband med behandling av frågan om vidtagande av åtgärder för säkerställande av officersrekryteringen vid i övre Norrland och särskilt i Boden förlagda truppförband, att det borde tagas under omprövning lämpligheten av att bereda officerare och underofficerare vid de i övre Norrland förlagda

Bihang till riksdagens protokoll 1932. 1 saml. 191 häft. (Nr 229.) 682 32 1

truppförbanden förmånen av att jämte deras familjer en gång om året på statens bekostnad företaga resa till landets sydligare delar.

I proposition (nr 20) till 1924 års riksdag angående försvarsväsendets ordnande föreslogs — förutom andra åtgärder, avsedda att bidra till en gynnsam rekrytering av officers- och underofficerskårerna vid i Boden förlagda truppförband — att officerare och underofficerare med vederlikar, tillhörande sagda truppförband och formationer, jämte deras familjemedlemmar skulle tillförsäkras rätt till en årlig fri resa å järnväg till sydligare delar av landet.

Riksdagen, som ansåg Kungl. Maj:ts i berörda proposition framlagda olika förslag till säkerställande av rekryteringen av officers- och underofficerskårerna vid de i Boden förlagda truppförbanden böra prövas i samband med frågan om införande av ett s. k. passagesystem vid ifrågavarande truppförband, anhöll, att förslag till tryggnad av omförmälda rekrytering snarast möjligt måtte föreläggas riksdagen.

I proposition till riksdagen angående försvarsväsendets ordnande den 20 februari 1925, nr 50, anförde föredragande departementschefen i samband med framläggande av förslag rörande vidtagande av vissa åtgärder till säkerställande av rekryteringen av officers- och underofficerskårerna vid i Boden förlagda truppförband (däribland införande av passagesystem vid Norrbottens regemente, Bodens artilleriregemente och Norrbottens artillerikår), att det i 1924 års försvarsproposition framlagda förslaget om tillförsäkrande av rätt för officerare och underofficerare med vederlikar vid i Boden förlagda truppförband jämte deras familjemedlemmar till en årlig fri resa till sydligare delar av landet syntes departementschefen vara väl befogad och i och för sig tilltalande samt ägnat att i avsevärd mån bidra till att skapa gynnsamma levnadsförhållanden för personalen. Ehuru väl denna åtgärd otvivelaktigt skulle bidra till rekryteringsens underlättande, funne departementschefen sig dock med hänsyn till de konsekvenser, en sådan anordning skulle medföra i fråga om andra grupper av statens befattningshavare, icke böra framlägga något förslag härom. Däremot syntes det böra tagas under övernående, huruvida icke här nämnd personal jämte familjemedlemmar kunde beredas rätt att mot vanlig avgift för militärbiljett företaga en resa årligen till sydligare delar av landet.

Riksdagen lämnade departementschefens berörda uttalande utan erinran.

Sedan chefen för generalstaben i anslutning till de av 1925 års riksdag godkända grunder för säkerställande av rekryteringen av officers- och underofficerskårerna vid vissa i Boden förlagda truppförband avgivit förslag rörande passagesystem för Norrbottens regemente, Bodens artilleriregemente och Norrbottens artillerikår m. m. samt vederbörande myndigheter häröver avgivit utlåtanden, meddelade Kungl. Maj:t den 13 januari 1928 vissa bestämmelser i ämnet, varjämte Kungl. Maj:t förklarade sig vilja framdeles taga under omprövning frågan om beredande av rätt för vissa militära beställningshavare i Boden att jämte familjemedlemmar företaga vissa resor söderut mot avgift för militärbiljett.

Genom brev den 15 november 1928 medgav Kungl. Maj:t, att officerare och underofficerare jämte vederlikar med beställning på aktiv stat vid Norrbottens regemente, Bodens artilleriregemente och Norrbottens artillerikår jämte deras hustrur och sådana hemmavarande barn, som icke fyllt 18 år, finge vid *en* resa årligen i rekreationssyfte, när resan å statens järnvägar skedde till Bollnäs eller söder därom belägen station, färdas å nämnda järnvägar mot avgift för person och tariffzon av 37.5 öre för person, som fyllt 12 år, samt hälften av nämnda avgift för barn, som fyllt 3 men icke 12 år, ävensom för barn, som icke fyllt 3 år men för vilket särskild plats begärdes; och skulle under resor av angivet slag ifrågavarande personal äga rätt att utan särskilt medgivande färdas å snälltåg, varjämte beträffande sagda resor i tillämpliga delar skulle gälla de bestämmelser, vilka innehölles i § 5 mom. 5—7 och § 6 i militärtaxan, med iakttagande av att officerare med vederlikar skulle, om utrymmet så medgäve, äga färdas i andra och underofficerare med vederlikar i tredje klassens vagn, samt att vederbörande familjemedlemmar skulle äga färdas i samma vagnsklass som familjefadern.

Uti två vid 1929 års riksdag väckta likalydande motioner (I: 124 och II: 312) hemställdes, att riksdagen måtte besluta,

a) att den jämlikt kungl. brevet den 15 november 1928 medgivna rätten för personal å aktiv stat (jämte familjemedlemmar) vid vissa i Boden förlagda truppförband att mot nedsättning i eljest utgående biljettpris för resa å statens järnvägar i rekreationssyfte företaga en resa årligen till Bollnäs eller söder därom belägen station måtte utsträckas att omfatta jämväl motsvarande personal vid *samtliga* staber, truppförband och anstalter i Boden å aktiv stat, eller på förordnande, eller i arvodesbefattning, ävensom personal på övergångsstat, vilken toges i anspråk för ständig tjänstgöring;

b) att vid sådan rekreationsresa vederbörande skulle äga rätt att efter eget val färdas i andra eller tredje klass å järnväg samt därvid inom respektive vagnsklass åtnjuta nedsättning i eljest utgående ordinarie biljettpris med 50 procent för person, som fyllt 12 år, samt hälften av den sålunda reducerade avgiften för barn, som fyllt 3 men icke 12 år, ävensom för barn, som icke fyllt 3 år men för vilket särskild plats begärdes, samt att under resor av angivet slag ifrågavarande personal skulle äga rätt att utan särskilt medgivande färdas å snälltåg.

Efter därom av riksdagens statsutskott gjord framställning anbefallde Kungl. Maj:t järnvägsstyrelsen och försvarsväsendets lönenämnd att till utskottet avgiva yttrande i anledning av berörda motioner.

Järnvägsstyrelsen anförde, bland annat, att vad beträffade omfattningen av den till Boden förlagda militärpersonal, som borde komma i åtnjutande av ifrågavarande biljettprisnedsättning, syntes det styrelsen vara riktigast, att nedsättningen, så länge densamma tillämpades, finge tillgodonjutas ej blott av officerare och underofficerare jämte vederlikar med beställning på aktiv stat vid Norrbottens regemente, Bodens artilleriregemente och Norrbottens artillerikår utan av alla till Boden förlagda officerare och under-

officerare med vederlikar (jämte hustrur och vissa barn), som toges i anspråk för ständig tjänstgöring därstädes.

Försvarsväsendets lönenämnd framhöll, bland annat, att Kungl. Maj:t vid meddelandet av bestämmelserna i brevet den 15 november 1928 syntes hava utgått från, att det i betraktande av ifrågavarande förmåns ändamål att utgöra ett led i åtgärderna att säkerställa personalbehovet i Boden icke vore påkallat att utsträcka densamma till annan personal, än den som vore fast knuten till i Boden förlagda truppförband. Enligt lönenämndens mening borde också denna synpunkt tillmätas avgörande betydelse. Skulle man lämna densamma ur sikte och endast med hänsyn till de av motionärerna påpekade svåra tjänstgörings- och klimatiska förhållandena i Boden medgiva i motionerna avsedd personal rätt att komma i åtnjutande av förmånen i fråga, kunde detta beträffande annan personal, såväl vid som utom försvarsväsendet, medföra konsekvenser, vilka det icke syntes vara möjligt att för närvarande överskåda. På grund av det anförda ansågo sig lönenämnden icke böra tillstyrka bifall till motionärernas ifrågavarande förslag.

I skrivelse den 14 maj 1929, nr 164, förklarade sig riksdagen ej hava något att erinra mot, att ifrågavarande resekostnadsförmån utsträcktes att jämväl omfatta personal å aktiv stat eller övergångsstat vid samtliga staber, truppförband och anstalter i Boden. Däremot funne riksdagen icke skäl föreligga att medgiva sagda förmån åt sådan i Boden tjänstgörande personal, som icke vore anställd på vare sig aktiv stat eller övergångsstat. Vidare funne riksdagen, då föreskrifterna angående nedsättning i biljettpriset vid ifrågavarande rekreatiionsresor icke syntes tillfredsställande, en förändring av dessa bestämmelser i av motionärerna angiven riktning vara påkallad. Riksdagen anhölle alltså, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande vad i förenämnda motioner föreslagits i fråga om ytterligare åtgärder för underlättande av rekryteringen av officers- och underofficerskårerna i Boden.

Genom brev den 1 november 1929 fann Kungl. Maj:t, med upphävande av brevet den 15 november 1928, gott medgiva, att officerare och underofficerare jämte vederlikar på aktiv stat med förläggningsort i Boden samt till övergångsstat tvångsvis överförda beställningshavare, vilka förordnats att i Boden uppehålla befattningar, som enligt gällande organisation skulle bestridas av pensionerad personal, eller eljest toges i anspråk för ständig tjänstgöring i Boden, ävensom nu nämnda beställningshavares hustrur och sådana hemmavarande barn, som icke fyllt 18 år, finge vid *en* resa årligen i rekreationssyfte, när resan å statens järnvägar skedde till Bollnäs eller söder därom belägen station, färdas å nämnda järnvägar i, efter eget val, andra eller tredje vagnsklassen mot avgift motsvarande för person, som fyllt 12 år, hälften av det för tariffzon i allmän trafik gällande biljettpris för den vagnsklass, som för resan i verkligheten begagnades, samt för barn, som fyllt 3 men icke 12 år, ävensom för barn, som icke fyllt 3 år men för vilket särskild plats begärdes, hälften av den avgift, vilken för dylik resa,

enligt vad här ovan sagts, skulle erläggas av person, som fyllt 12 år; och skulle under resor av angivet slag den resande äga rätt att utan särskilt medgivande färdas å snälltåg, varjämte beträffande sagda resor i tillämpliga delar skulle gälla de bestämmelser, vilka innehölles i § 5 mom. 5—7 och § 6 i militärtaxan.

Uti en vid 1931 års riksdag väckt motion (II: 240) hemställdes, att den genom kungl. brevet den 1 november 1929 viss personal i Boden beviljade rätten till s. k. rekreationsresor måtte utsträckas att omfatta även de i Boden ständigt tjänstgörande extra ordinarie tjänstemän vid lantförsvaret, vilkas avlöning m. m. utginge enligt kungörelsen den 22 juni 1928 (S. F. S. nr 215/1928).

Efter därom av vederbörande utskott gjord framställning anbefallde Kungl. Maj:t arméförvaltningen att till utskottet avgiva yttrande över den ifrågavarande motionen.

Arméförvaltningen anförde, bland annat, att ämbetsverket icke hade något att erinra mot, att den jämlikt kungl. brevet den 1 november 1929 viss personal i Boden beviljade rätten att företaga vissa rekreationsresor mot nedsatt avgift utsträcktes att gälla för de i motionen avsedda extra ordinarie tjänstemännen vid lantförsvaret, vilkas avlöning m. m. utginge enligt kungörelsen den 22 juni 1928. Därest medgivande härtill lämnades, ansåge dock arméförvaltningen rättvisan kräva, att motsvarande förmån bereddes även sådan i Boden ständigt tjänstgörande kvinnlig sjukvårds- och ekonomipersonal, som avsåges i 4 kap. av nämnda kungörelse.

Uti skrivelse den 6 maj 1931, nr 174, yttrade riksdagen, att riksdagen i likhet med arméförvaltningen intet hade att erinra mot att, på sätt i motionen föreslagits, rätten till s. k. rekreationsresor utsträcktes att omfatta de uti motionen avsedda, i Boden ständigt tjänstgörande extra ordinarie tjänstemän vid lantförsvaret, vilkas avlöning m. m. utginge enligt kungörelsen den 22 juni 1928 (nr 215). I anslutning till vad arméförvaltningen i sitt berörda yttrande anfört hade riksdagen därjämte ansett skäl föreligga för beredande av motsvarande förmån jämväl åt sådan i Boden ständigt tjänstgörande kvinnlig sjukvårds- och ekonomipersonal, som avsåges i 4 kap. av nyssnämnda kungörelse. Riksdagen finge alltså anmäla, att riksdagen i anledning av ifrågavarande motion medgivit, att den genom kungl. brevet den 1 november 1929 viss personal i Boden beviljade rätten till s. k. rekreationsresor utsträcktes att omfatta i Boden ständigt tjänstgörande extra ordinarie tjänstemän vid lantförsvaret, vilkas avlöning m. fl. förmåner utginge enligt kungörelsen den 22 juni 1928 (nr 215), ävensom sådan i Boden ständigt tjänstgörande kvinnlig sjukvårds- och ekonomipersonal, som avsåges i 4 kap. av nämnda kungörelse.

Genom brev den 26 juni 1931 förordnade Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med riksdagens beslut, att den genom brevet den 1 november 1929 viss personal i Boden beviljade rätten till s. k. rekreationsresor skulle utsträckas att omfatta i riksdagens skrivelse omförmälda personalkategorier.

Framställ-
ning från
svenska
underofficers-
förbundet.

Uti en till Kungl. Maj:t ställd skrivelse, dagtecknad den 10 september 1931, har *svenska underofficersförbundet* gjort framställning angående beredande av rätt till s. k. rekreationsresor åt *pensionerad personal i arvodesbefattning vid försvarsväsendet med tjänstgöringsort i Boden*. Till stöd för framställningen har förbundet anfört bland annat:

Genom det av 1931 års riksdag lämnade medgivandet hade rätten till s. k. rekreationsresor i icke obetydlig omfattning utvidgats utöver den gräns, som angivits av motionärerna vid riksdagen år 1929, varvid dock fortfarande den lilla personalgrupp i Boden, som utgjordes av pensionerad personal i arvodesbefattning och som motionärerna år 1929 föreslagit till erhållande av rätt till rekreationsresor, blivit ställd utanför denna möjlighet. Genom beslutet år 1931 att medgiva rätt till rekreationsresor även åt sådan personal, till vilken avlöningen utginge enligt kungörelsen den 22 juni 1928, syntes riksdagen hava frånträtt meningen vid beslutet om s. k. rekreationsresor år 1929, att sagda förmån borde vara medgiven endast för personal på aktiv stat och övergångsstat.

Erfarenheterna från tiden efter det bestämmelserna om vissa befattningars upprätthållande av pensionerad personal varit gällande hade bestyrkt, att möjligheterna till besättande av nämnda befattningar med pensionerad personal varit förenade med svårigheter. Personal på övergångsstat, förordnad att upprätthålla arvodesbefattningar i Boden, hade vid uppkommen ledighet i sådan befattning till truppförband och anstalter sökt sig söderut, till dess Kungl. Maj:t den 11 oktober 1929 utfärdat bestämmelser därom, att för minskande av genom dylika transporter uppkommande avsevärda flyttningskostnader skulle vederbörande myndighet utfärda förlängt förordnande att gälla, så länge vederbörande kvarstode såsom tvångsvis överförd beställningshavare på övergångsstat; allt för så vitt icke Kungl. Maj:t på framställning i särskilt fall annorlunda förordnade. Härav framginge sålunda, att svårigheterna för rekryteringen av arvodesbefattningarna i Boden varit så betydande, att särskilda åtgärder ansetts erforderliga till förhindrande av icke önskvärda täta ombyten. Dessa svårigheter komme sannolikt att ånyo göra sig förmärbara, när övergångsstatspersonal icke längre funnes att tillgå för besättandet av arvodesbefattningarna i Boden. Svårigheterna att då rekrytera dessa befattningar genom pensionerad personal kunde befaras bliva ändå större, därest nämnda personal funne sig berövad den under tjänsten på aktiv stat tidigare ägda rätten till rekreationsresa. Med hänsyn till underlättandet av rekryteringen av arvodesbefattningarna i Boden med pensionerad personal syntes alltså samma skäl för rätt till rekreationsresor åt dem kunna åberopas som för den aktiva personalen. Sedan riksdagen numera medgivit, att rätten till s. k. rekreationsresor även finge tillkomma personal, som vunnit sin anställning efter ansökan och som sålunda i nämnda hänseende vore jämförlig med pensionerad personal i arvodesbefattning, syntes rättvisan kräva, att nämnda förmån även finge tillkomma den lilla personalgrupp i Boden, vilken såsom pensionerad bestrede arvodesbefattning därstädes. De skäl, som av motionärerna till 1931 års riksdag åberopats för den extra ordinarie personalen i fråga om vinnande av rätt till förmån av rekreationsresor, kunde även åberopas för pensionerad personal i arvodesbefattning. Då icke heller arméförvaltningen haft något att erinra mot utsträckandet av rätten till rekreationsresor till den extra ordinarie personalen, utan dessutom ansett rättvisan kräva, att denna rätt utsträcktes till att omfatta sådan personal, vilken av motionärerna i deras motion icke medtagits, en mening som riksdagen för sin del även godkänt, syntes detta giva ytterligare stöd för uppfattningen, att sagda förmån jämväl borde tillkomma pensionerad personal i arvodesbefattning, tjänstgörande i Boden.

Chefen för generalstaben, som den 9 oktober 1931 avgivit utlåtande i ärendet, har — under framhållande av att rättvisa och billighet krävde, att förmänen av rätt till s. k. rekreationsresor även tillkomme ifrågavarande pensionerade personal — tillstyrkt framställningen.

I utlåtande den 16 oktober 1931 har *arméförvaltningens civila departement* anfört, att departementet, i likhet med vad chefen för generalstaben uttalat, ansåge det vara med rättvisa och billighet förenligt att, utöver den i breven den 1 november 1929 och den 26 juni 1931 omfördälda personal, jämväl pensionerad i arvodesbefattning tjänstgörande personal med placering i Boden erhöile rätt att företaga s. k. rekreationsresor mot nedsatt avgift. Med hänsyn härtill och då några konsekvenser icke syntes kunna föranledas av bifall till framställningen, hade departementet, jämväl i betraktande av önskvärdheten att rekryteringen av i Boden befintliga arvodesbefattningar underlättades, icke något att erinra mot, att proposition avlättes till riksdagen i det i framställningen avsedda syfte.

Järnvägsstyrelsen och *statskontoret* hava i utlåtanden den 15 respektive den 30 december 1931 icke funnit anledning till erinran mot svenska underofficersförbundets ifrågavarande framställning.

Försvarsväsendets lönenämnd, som den 9 februari 1932 avgivit utlåtande i ärendet, har anfört, bland annat, att lönenämnden med hänsyn till den utvidgning, som vid skilda tillfällen ägt rum beträffande rätten att tillgodogjuta förmänen av s. k. rekreationsresor — i likhet med de i ärendet hörda myndigheterna — icke hade något att erinra mot bifall till den ifrågavarande framställningen.

Uti en till Kungl. Maj:t ställd skrivelse, dagtecknad den 19 december 1931, har vidare *försvarsväsendets underbefälsförbund* hemställt, att *fast anställt manskap vid de i Boden förlagda truppförbanden* måtte medgivas rätt till s. k. rekreationsresor enligt enahanda grunder som stadgades i förenämnda brev den 1 november 1929. Förbundet har anfört bland annat:

Framställning från försvarsväsendets underbefälsförbund.

Rätten till rekreationsresor hade numera utsträckts att omfatta även personal, som i lönehänseende vore ställd efter åtminstone fast anställt underbefäl, och det syntes därför förbundet vara skäligt, att samma rätt också medgaves det fast anställda manskapet eller i vart fall beställningshavare med underbefäls grad. Medan statsmakterna vidtagit åtgärder i syfte att säkerställa rekryteringen av bland annat officers- och underofficerskårerna vid de i Boden förlagda truppförbanden, hade inga särskilda åtgärder vidtagits för att säkerställa rekryteringen av det fast anställda manskapet vid samma truppförband, och dock hade under åtminstone vissa tider stora svårigheter förelegat att rekrytera det fast anställda manskapet där. Det införda passagesystemet gynnade icke underbefälet, om det tillämpades i full utsträckning; tvärtom kunde underbefälet därigenom ställas sämre, om t. ex. en äldre underofficer erhöile transport till ett truppförband söderut och i hans ställe en yngre underofficer transporterades upp till truppförbandet i Boden. Det syntes dock vara ett givet intresse för försvarsväsendet att vidtaga åtgärder, som kunde befrämja rekryteringen av det fast anställda manskapet, ty en god rekrytering av underofficerskåren befrämjades därigenom, att manskapskadern och då främst furirkåren hölles kvalitativt högt.

Det måste sålunda föreligga skäl att även tillgodose furirerna på sådant sätt, att de icke begagnade första tillfälle att lämna tjänsten. I varje fall borde manskapspersonalen i Boden därför beredas förmånen av billigare resor i likhet med vad som medgivits för andra beställningshavare.

Manskapspersonalen vid de i Boden förlagda truppförbanden härstammade i stor utsträckning från sydligare delar av landet, och givetvis önskade även denna personal som regel företaga en resa årligen till sin hemtrakt. Med hänsyn till deras löneställning borde de då medgivas att företaga denna resa mot erläggande av samma biljettpris som det, vilket fastställts för beställningshavare med större löneförmåner, helst som dessa senare beställningshavare jämväl ägde rätt att efter vissa års tjänst i Boden erhålla transport söderut, vilket icke vore fallet beträffande manskap i annan mån, än att samma rätt också tillkomme dem efter erhållen befordran till underofficerare, men sådan befordran vunnes ju endast av ytterst få. För gifta beställningshavare av manskapet vore förmånen av billigare resor särskilt värdefull med hänsyn till familjemedlemmarna, för vilka de nu måste erlagga avgift efter den vanliga taxan, d. v. s. dubbel avgift mot den, som t. ex. en underofficer hade att erlagga för sina familjemedlemmar. Nu kunde en underofficer en gång årligen tillsammans med sin hustru resa t. ex. Boden—Stockholm—Boden för en sammanlagd kostnad av 63 kronor i III klass, medan en furir för samma resa för sig och sin hustru måste betala kronor 110: 25 (47: 25 för egen militärbiljett + 63: —).

Ifrågavarande förmån hade utsträckts att omfatta bl. a. kvinnlig sjukvårds- och ekonomipersonal. En del av denna personal hade en löneställning, som vore lägre än till och med den nyanställda volontärens, och ingen hade så hög löneställning som en furir med lön efter 84 månaders tjänst. Billighet och rättvisa krävde därför, att samma rätt tillerkändes manskapspersonalen — i varje fall innehavare av underbefälsbeställningar — helst som inga särskilda kostnader åsamkades statsverket genom ett dylikt medgivande; tvärtom kunde det antagas, att statens järnvägar härigenom komme att erhålla större inkomster genom att manskapspersonalen, och främst då familjeförsörjarna bland dessa, härigenom finge ekonomisk möjlighet att företaga någon resa söderut, medan de nu mången gång på grund av sina små löneförmåner måste avstå därifrån.

Chefen för generalstaben har i utlåtande den 21 januari 1932 förklarat sig icke hava funnit något att erinra mot ifrågavarande framställning.

Arméförvaltningens civila departement, som den 29 januari 1932 avgivit utlåtande i ärendet, har anfört följande:

I anledning av nu föreliggande framställning ansåge departementet sig böra framhålla, att ifrågavarande förmån knappast syntes böra ställas i relation till de olika personalgruppernas ställning på löneskalan utan till de olika anställningsförhållanden, som vore rådande för skilda personalgrupper. I sistnämnda hänseende föreläge väsentliga skiljaktigheter mellan, å ena sidan, det fast anställda manskapet och, å andra sidan, officerare och underofficerare med vederlikar samt extra ordinarie tjänstemän och kvinnlig sjukvårds- och ekonomipersonal. Vad den sistnämnda gruppen beträffade, vilkens löneställning särskilt berörts i den föreliggande framställningen, finge departementet erinra, att denna personal jämlikt kungörelsen den 22 juni 1928, nr 215, anställdes mot skriftligt antagningsbevis. Enligt 30 § jämförd med 4 § 2 mom. av kungörelsen skulle entledigande av personalen av annan anledning än tjänstefel ske efter skriftlig uppsägning, vilken så vitt möjligt borde ske senast tre månader före anställningens upphörande. Ifrågavarande personal innehade således en anställning, som normalt förutsattes komma

att pågå, intill dess befattningshavaren uppnådde sådan ålder, att pension kunde komma att utgå till vederbörande. I olikhet härmed innehade det fast anställda manskapet kontraktsanställning på viss begränsad tid. Enligt kungörelsen den 24 mars 1916, nr 146, angående antagande och avskedande av volontär (fast anställt manskap) vid armén, med undantag av musikvolontär, avd. I mom. 3, skulle tiden för den första anställningen såsom volontär enligt regements-(kår-)chefs beprövande bestämmas till 2, 3 eller 4 år. Vid kontraktstidens utgång upphörde anställningen automatiskt, för såvitt icke förnyat tjänsteavtal träffades. Dylikt avtal finge enligt återopade kungörelsen avd. I mom. 6 omfatta en tid från omkring $1\frac{1}{2}$ till högst 2 år räknat från utgången av förut avtalad tjänstetid. Medan enligt vad ovan antytts den icke-ordinarie personalen förutsattes kvarstå i tjänst tillsvidare, intill dess vederbörande kunde komma i åtnjutande av pension, finge enligt kungörelsen nr 146/1916 avd. II mom. 8 volontär icke bibehållas i volontäranställning längre än till den 1 november det år, under vilket menig volontär uppnådde 28 år och underbefäl av manskapet 34 år.

De sålunda påvisade olikheterna i anställningsförhållandena mellan icke-ordinarie befattningshavare och fast anställt manskap torde i och för sig utesluta en sådan jämförelse mellan de båda personalgrupperna, som i framställningen kommit till synes. I förevarande hänseende syntes manskap icke heller kunna jämföras med den i departementets utlåtande den 16 oktober 1931 avsedda personalen.

För att förmånen att mot nedsatt avgift företaga rekreationsresor skulle kunna av den därtill berättigade utnyttjas, torde vidare förutsättas, att vederbörande vore tillförsäkrad viss semesterrätt. Så vore fallet beträffande den icke-ordinarie personal, som åtnjöte avlöning enligt kungörelsen nr 215 år 1928, medan åter det fast anställda manskapet författningsenligt icke ägde rätt till semester. I stället ägde manskapet jämlikt 5 § i manskapsavlöningsreglementet, nr 128/1928, att under tjänstledighet av annan anledning än sjukdom eller tjänsteförhinder på grund av giltigt förfall bibehålla oavkortad lön under sammanlagt högst 20 söckendagar av ett och samma anställningsår. Ehuru denna förmån till sina verkningar vore nära likställd med semester, torde det dock på grund av utbildnings- och andra tjänstgöringsförhållanden icke kunna förutsättas, att manskapet som regel kunde erhålla dylik tjänstledighet i sammanhängande tidsföljd.

Med hänsyn till sålunda anförda förhållanden måste civila departementet ställa sig tveksamt gentemot en utsträckning av ifrågavarande förmån till det fast anställda manskapet. I varje fall kunde departementet icke tillstyrka, att vid avlåtande av förslag i ämnet till riksdagen detsamma skulle innebära, att förmånen skulle tillkomma allt manskap. Skulle en utsträckning över huvud taget komma till stånd, syntes den böra begränsas till innehavare av på stat uppförda furirsbeställningar. Såsom villkor för förmånens åtnjutande syntes vidare böra föreskrivas, att vederbörande uppnått viss ålder. Sålunda syntes i viss anslutning till ovannämnda stadgande i avd. II mom. 8 av kungörelsen nr 146/1916 böra föreskrivas, att förmånen finge åtnjutas först från och med det kalenderår, varunder vederbörande uppnådde 29 års ålder.

Järnvägsstyrelsen har i avgivet utlåtande den 16 februari 1932, under återopande av vad arméförvaltningens civila departement i ärendet anført, ansett sig böra avstyrka bifall till framställningen. Därjämte har järnvägsstyrelsen — i likhet med vad som varit fallet, då styrelsen yttrat sig över förslag till de föreskrifter, vilka sedermera upptagits i förenämnda brev den 15 november 1928 och den 1 november 1929 — hemställt, att därest den begärda ned-

sättningen skulle komma att beviljas, statens järnvägar måtte av statsmedel erhålla ersättning för den därav föranledda minskningen i järnvägarnas biljettinkomst.

I utlåtande den 1 mars 1932 har *statskontoret* anfört, att statskontoret i likhet med järnvägsstyrelsen instämde i vad arméförvaltningens civila departement anfört i sitt i ärendet avgivna utlåtande och ville dessutom för egen del tillägga, att i ärendet intet framkommit, som gäve vid handen, att några svårigheter föreläge med avseende å rekryteringen av manskapet vid truppförbanden i Boden. Statskontoret funne sig därför icke kunna tillstyrka bifall till den gjorda framställningen.

Försvarsväsendets lönenämnd har slutligen den 7 mars 1932 avgivit utlåtande i ärendet och därvid anfört följande.

Den 9 februari 1932 hade lönenämnden avgivit utlåtande över en av svenska underofficersförbundet gjord framställning angående beredande av rätt till viss resekostnadsförmån för pensionerad personal i arvodesbefattning vid försvarsväsendet med tjänstgöringsort i Boden. I sagda utlåtande hade lönenämnden erinrat bland annat om, att nämnden i utlåtande den 21 februari 1929 till riksdagens statsutskott beträffande rätten till s. k. rekreationsresor för i Boden tjänstgörande militär personal uttalat sig för ifrågasvarande förmåns begränsande till personal, som vore fast knuten till i Boden förlagda truppförband. Vidare hade lönenämnden redogjort för den utvidgning, som emellertid sedermera vid skilda tillfällen ägt rum i fråga om rätten att tillgodonjuta berörda förmån. Med hänsyn till denna utvidgning hade lönenämnden förklarat sig icke hava något att erinra mot bifall till svenska underofficersförbundets framställning.

Vad anginge den nu remitterade framställningen, hade visserligen de däröver hörda myndigheterna i allmänhet ställt sig avvisande mot densamma. De skäl, som härvid anförts, syntes emellertid lönenämnden knappast tillräckliga för att i åsyftade hänseende ställa nu ifrågasvarande personalgrupp överlag i en sämre ställning än övrig försvarsväsendet tillhörande, i Boden tjänstgörande personal. Fastmera ville det förefalla lönenämnden, att de synpunkter, som dikterat lönenämndens standpunkt i ovanberörda ärende, talade för att åtminstone i viss utsträckning tillmötesgå jämväl föreliggande framställning. Nära till hands skulle det måhända härvid ligga att låta förmånen i fråga komma allt underbefäl i furirsbeställning till del. Då emellertid tidpunkten för furirsbefordran vore ganska växlande, syntes det lönenämnden lämpligare att göra rätten till förmånens åtnjutande beroende av viss tids föregående anställning. Efter övervägande av olika på frågan inverkande omständigheter hade lönenämnden därför stannat för att föreslå, att förevarande framställning måtte på det sätt bifallas, att underbefäl, som räknade minst fyra anställningsår vid truppförband i Boden, berättigades att åtnjuta här avsedda förmån.

Departements-
chefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, avsåg rätten att komma i åtnjutande av nedsättning i resekostnaderna till en början allenast officerare och underofficerare jämte vederlikar med beställning på aktiv stat vid de tre passagetruppförbanden Norrbottens regemente, Bodens artilleriregemente och Norrbottens artillerikår. Sedermera har i enlighet med särskilda av riksdagen åren 1929 och 1931 fattade beslut rätt till färd mot viss nedsatt avgift (s. k. rekreationsresor) tillerkänts dels samtliga officerare och underofficerare

jämte vederlikar på aktiv stat med förläggningssort i Boden samt till övergångsstat tvångsvis överförda beställningshavare, vilka förordnats att i Boden uppehålla befattningar, som enligt gällande organisation skola bestridas av pensionerad personal, eller eljest tagas i anspråk för ständig tjänstgöring i Boden, dels ock i Boden ständigt tjänstgörande extra ordinarie tjänstemän vid lantförsvaret, vilkas avlöning m. fl. förmåner utgår enligt kungörelsen den 22 juni 1928 (nr 215), ävensom sådan i Boden ständigt tjänstgörande kvinnlig sjukvårds- och ekonomipersonal, som avses i 4 kap. av nämnda kungörelse. En betydande utvidgning beträffande rätten att tillgodonjuta ifrågavarande förmån har sålunda under de senaste åren ägt rum. Förslag hava nu framkommit om ytterligare utvidgning av berörda förmån.

Vad beträffar den av svenska underofficersförbundet gjorda framställningen angående beredande av rätt till rekreationsresor åt den pensionerade personalen i arvodesbefattning vid försvarsväsendet med tjänstgöringsort i Boden, hava samtliga i ärendet hörda myndigheter tillstyrkt bifall till densamma. I likhet med myndigheterna finner jag intet vara att erinra mot ett bifall till denna framställning.

Vad åter angår försvarsväsendets underbefälsförbunds hemställan om utsträckande av rätten till rekreationsresor att jämväl omfatta det fast anställda manskapet vid i Boden förlagda truppförband, hava de över denna framställning hörda myndigheterna givit uttryck åt olika uppfattningar. Sålunda hava arméförvaltningens civila departement, järnvägsstyrelsen och statskontoret ställt sig avvisande mot ett bifall till framställningen, medan chefen för generalstaben tillstyrkt densamma och försvarsväsendets lönenämnd föreslagit, att framställningen måtte på det sätt bifallas, att underbefäl, som räknar minst fyra anställningsår vid truppförband i Boden, berättigas att åtnjuta här avsedd förmån.

Att helt avvisa underbefälsförbundets hemställan synes mig icke vara med rättvisa och billighet förenligt. Å andra sidan torde tillräckliga skäl icke föreligga att låta allt fast anställt manskap i Boden komma i åtnjutande av ifrågavarande förmån. En förutsättning för förmånens åtnjutande synes mig böra vara, att anställningen blivit av mera varaktig natur. Lönenämndens förslag, att rätten till företagande av resor mot nedsatt avgift skulle göras beroende av fyra års anställningstid i Boden samt av vunnen befordran till underbefäl, synes mig innebära en godtagbar lösning av förevarande spörsmål. Ett bifall till förslaget torde vara ägnat att bidraga till befrämjande av manskapsrekryteringen i Boden. Visserligen föreligga på grund av rådande arbetslöshet för närvarande icke några nämnvärda svårigheter med avseende å rekryteringen. Vid en återgång till mera normala förhållanden å arbetsmarknaden torde man emellertid hava att räkna med, att dylika svårigheter, i likhet med vad tidigare varit fallet, skola uppstå.

Järnvägsstyrelsens förut omförmälda hemställan om ersättning för minskning i statens järnvägars biljettinkomst finner jag mig med hänsyn till den ståndpunkt statsmakterna tidigare intagit till förevarande spörsmål icke böra förorda.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att rätt till företagande av vissa rekreationsresor mot ned-satt avgift enligt enahanda grunder, som stadgats i Kungl. Maj:ts brev den 1 november 1929 angående sådan rätt för viss i Boden tjänstgörande personal, må beredas *dels* pensionerad personal i arvodesbefattning vid försvarsväsendet med tjänst-göringsort i Boden, *dels ock* underbefäl, som räknar minst fyra anställningsår vid truppförband i Boden.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Tor Ericsson-Ärje.